

Ljubljana, 16./III. 1922. — II./11.

Emil D. Stefanović
lastnik in odgovorni urednik.

Smrt Aliagića.

Dr. Ivo Politeo, advokat pokojnega Aliagića v »Slobodni Tribuni« dne 8. marca.

Predvčerajšnjim ob šestih zjutraj je dokončal svoje šestindvajsetletno življenje atentator Aliagić.

V dvajsetem stoletju po Kristusu je moral poginiti nesrečni mladenič, da se izpolni predkrščansko, staro načelo, ki si ga je osvojil ministrski svet kraljevine SHS: »Oko za oko, zob za zob, glavo za glavo«. In za dobro, častito glavo nacionalnega jugoslovanskega človeka Draškovića, je padla dobra častita glava komunističnega idealista Aliagića.

Jugoslovani smo že od nekdaj gojili kult atentatorstva. V tem kultu je odrasel tudi Aliagić. Pravnuk znamenitega Mahmud paša Pidalica, ki je v znanem pokretu igral veliko in glavno vlogo pri kapetanu Gradaševiću (Zmaj iz Bosne), je podedoval po svojih pradedih uporniško kri in neustrašen značaj. Ta kri se je uprla proti nezakonitostim in preganjanjem, katerim je bilo izpostavljeno pri nas gibanje proletariata. In Aliagić je radi socialnega ideala postal to, kar je še danes živim generacijam naše nacionalne borbe tudi ideal: postal je atentator. Ta generacija pa je socialnega borca sodila z drugim merilom, kot nacionalne borbe; sodila je strožje v nacionalno mladi državi, kot je sodila tuja vlada v stari reakcionarni državi.

Smrt na vešalih je bila poslednja nesreča, katero je Aliagiću prinesla usoda. Aliagić je rano in na zelo nesrečen način izgubil mater. Dvoje svojcev — starejša sestra in manjši brat — je bilo prepuščenih njegovim skrbi. Brat Alija je z očetovsko ljubeznijo za nje delal ter si pritraval od ust. Vendar stradanja je bilo toliko, da mu je sestra kmalu podlegla in umrla, dočim se je Alija prišla znana stara proletarska bolezen: jetika. V težki borbi za vsakdanji kruh je ta manualni delavec delal tudi duševno. Alijeva izobrazba je višja kakor pa bi se pričakovalo od mizarkega pomočnika. V zaporu je pridno čital in to ne morda kakšne detektivne ali lahke romane, ampak predvsem težje stvari. Sam je prosil n. pr. da mu posodim Le Bonovo »Psihologijo množic«. A ko sem mu ponudil Mereškovega »Vstajenje bogov«, je odgovoril, da mu je delo že znano.

Plemenita duša, polna opravičenega ogorčenja, ni poznala sovraštva. V delavskem gibanju ni spadal med kri-

čače, hotel je le duševno dvigniti sebe in svoje tovariše ter jim iskreno pomagati.

Njegov čin, ki se s stališča kazenskega zakona naziva zločin, ni bil motiviran s sovraštvom. Uničil je plemenito življenje, brez mrznje do Draškovića, niti poznal ga ni — toda uverjen je bil, da s tem pomaga preganjanemu delavskemu razredu in celi naši družbi. Prevaril se je in je to tudi pozneje uvidel. Toda navzlic temu so ga naše razmere, katere je pazno zasledoval v temnici, tako ogorčile, da mi je nekega dne rekel: »Mislite si, gospod doktor, kar hočete; a ko vse to vidim, ne morem obžalovati svojega čina. Človeku ne preostaja drugega, kot da dela.« Ta vzklík je značilen za njegovo osebnost, je pa tudi značilen za naše razmere. Razmer atentati ne bodo izboljšali, pač pa bodo, ker so in dokler bodo take, ustvarjale ugodna tla za atentate. Zato je tudi smrtna kazen v teh razmerah, ne samo nečloveška, ampak tudi nepolitična reakcija na atentate.

Aliagić ni obžaloval svojega čina kot komunist, vendar je obžaloval Draškovićevo smrt kot človek. Aliagić je ostal človek do zadnjega trenutka svojega življenja. Oporoka tega siromaka se je glasila: »Vse zapuščam za gladne v Rusiji!« To ni bila poza ali gesta; to je bilo sočutje glavnega z gladnimi. Ko mu oblast ni hotela niti toliko odpustiti, da mu oblaži način usmrčenja — je sam odpustil vsem onim, ki so ga, izvršujoči svojo oblast, obsodili na smrt. »Jaz Vam odpuščam, gospod predsednik!« so bile njegove zadnje besede, izrečene brez najmanjše ironije. Zato so pa bile ironija poslednje besede sodišča izrečene dobremu, četudi nekaj časa prenapetemu mladeniču:

»Krvnik, naj se izvrši pravica!« Vsak od prisotnih se je moral tisti trenutek zavedati, da se je tu izvršila osveta, ki ni pravica. Oblast in družba govori o osveti, Aliagić o odpuščanju! Ta musliman je bolj kot oblast ravnal po veri Kristusovi, ki ni bila njegova, ampak vera oblasti.

Misljimo o komunizmu kakor hočemo, priznati moramo, da je komunizmu v Jugoslaviji ustvarjen junak in mučenik. Kolikor sem poznal Aliagića in kolikor spoštujem spomin njegove žrtve Draškovića, sem uverjen, da bi Draškovića, če bi oživel in spoznal svojega nbijalca, odpravil ne samo obznano, ampak tudi smitno kazen.

Naziranje deželnega sodišča je bilo v smislu kazensko-pravnega reda kakor tudi po §§ 15, 16 srbskega policijskega postopka, na katere se mora vsak nov zakon, tako tudi zakon o zaščiti države naslanjati, pravno pomotno.

V svrhu boljšega razumevanja navedenega slučaja, bom citiral dobesedno §§ 15, 16 s. p. p. »Zalba se izjavlja v roku od tri dana od saopštenja i predaje onoj vlasti, koja je presudu izrekla.

Vlast, koja primi žalbu, dužna je sva akta poslati sudu u roku od 24 sata. Sud je dužan po podnetoj žalbi doneti svoju odluku u roku od tri dana po prejemu akta.«

Srbski policijski postopak, kakor vidimo, jasno in decidirano določi pot in rok v katerem se ima pritožba prijaviti.

Ne oziraje se na naš kazensko pravni red in tudi ne na srbski policijski postopak, na katerem mora zakon o zaščiti države bazirati, je deželno sodišče zavrnilo pritožbo kot zakasnelo.

Tako utemeljena pritožba se je poslala preko deželnega sodišča na najvišje sodišče v Zagreb.

Najvišje sodišče v Zagrebu kot zadnja instanca je pritožbo ponovno zavrnilo kot zakasnelo, češ da bi se morala pritožba vložiti pri oni oblasti, ki je odredbo izdala, pri kr. policiji v Ljubljani.

Iz tega razvidimo, da so si naziranja deželnega sodišča v Ljubljani in najvišjega sodišča v Zagrebu nasprotujoča.

Najvišje sodišče indirektno trdi, postopanje od strani »Splošne železničarske organizacije« pri deželnem sodišču je bilo sicer pravilno, ali postopanje pri najvišjem sodišču je pravno pogrešno.

Pritožbo je najvišje sodišče zavrnilo iz vzroka, ker se ni postopalo tako pravilno kot pri deželnem sodišču, dasi je deželno sodišče pritožbo pravno pomotno zavrnilo.

Razprava o nadaljnem obstoju železničarske organizacije se je v sled zakasnitve, ki je le gola ali po zakonu predpisana formalnost, na ta način onemogočila.

V nič je padlo delo, trud in denar, katerega so zbirali železničarji, trpini skozi leta in leta, kakor marljive čebelice si pritrjavali od svojih ust in svoje družine, da bi osigurali v svoji organizaciji gmotni položaj celokupnega delavstva na železnicah.

Formalnost, zgolj gola formalnost, ki pa je po zakonu predpisana in se jo mora v pravni državi tudi upoštevati.

Nastane vprašanje, kdo je kriv, da je bila pritožba vsled formalnosti zavrnjena in ali je bila zavrnitev tudi v resnici pravno utemeljena, ali so igrane pri tem kake druge okolnosti svojo vlogo.

Vprašanje, ali je advokat kot pravni zastopnik »Splošne železničarske

organizacije« ravnal pravilno, da je vložil pritožbo, ne da bi prej po telefonu vprašal deželno sodišče, kakšna je pravna pot pritožbe v predmetnem slučaju, ako si ni bil le trenutek na jasnem, in bi na ta način odpravil formalno pogreško, radi katere je sodišče razpravo zavrnilo in vprašanje iz kakega vzroka je sodišče pritožbo zavrnilo, o teh dveh vprašanjih tu razpravljati, ne smatram za umestno in tudi ne za mogoče. To bi se dalo eventualno dognati pri tozadevni razpravi na sodišču.

Vzrok temu načinu postopanja v sličnih slučajih leži globlje.

Srbska sodišča imajo še sedaj v veljavi svoj policijski postopak med tem ko naša prečanska sodišča razpravljajo po bivšem avstrijskem kazenskem pravnem redu.

Srbski policijski postopak imenuje kot kompetentno v prvi instanci za razsodbe v manjših stvareh policijo, v našem kazensko-pravnem redu je policija samo upravna oblast in kot prva instanca, ki odgovarja srbski policiji, je okrajno sodišče.

Zdi se, da se zakon o zaščiti države naslanja na srbski kazensko-pravni red, vendar to ni v besedilu nikjer rečeno.

Navedeni slučaj nam dokazuje, da ta zakon ne vsebuje osnovnih potreb, ki bi odgovarjale pojmu zakona, on ni jasan, ni precizen, ne kaže upravni oblasti in sodniku jasno začrtane poti v čigar okviru se lahko giblje.

Slučaj ni pomemben samo za prizadeto organizacijo, temveč jasno osvetljuje tudi pravne razmere v prečanskih krajih in kaže nemogočnost, da se po dveh ako tudi v bistvu podobnih pravnih postopanjih ne da izreči tudi oddaleč pravilne sodbe.

»Zakon o zaščiti države« nam dokazuje dejstvo, da ljudje, ki izdajajo nove odredbe in ustvarjajo nov zakon za celo državo, ne poznajo temeljnih principov, da mora nov zakon bazirati na starih še veljavnih zakonih, katere novi zakon lahko naredi neveljavni, ali jih razlaga in spopolnjuje, vedno pa mora stara zakonodaja nov zakon interpretirati, izpopolniti in usmeriti.

Nov zakon ali odredba, ki ni jasan in precizen v tem pogledu, je običajno igračka v rokah neodgovornih policijskih organov ali pa tudi igračka v rokah nezavisnih sodišč, kar nam slučaj razpusta »Splošne železničarske organizacije« pozitivno dokazuje.

Jurist, kateremu je znana ustava in vsi dosedaj vladajoči zakoni, ne more najti onega sklada že obstoječe zakonodaje z zakonom o zaščiti države, ki bi mu omogočil jasno začrtane poti, na podlagi katerih bi mogel izreči svojo razsodbo, ker zakonodajalec ni povedal, na kateri pravni red se ima naslanjati ta zakon. Iz navedenega slučaja je razvidno, da si niso bili v tem vprašanju na jasnem niti zastopnik niti deželno in kasacijsko

Stefanović:

Slep zakon.

»Splošna železničarska organizacija« je bila v smislu zakona o zaščiti države dne 20. septembra razpuščena od kr. policije v Ljubljani z utemeljitvijo, da se je pečala z nedopuščenimi, protizakonitimi agitacijami in da so bili njeni člani pristaši komunističnega pokreta.

Ker je splošna železničarska organizacija bila strogo strokovno nepolitično društvo, katerega člani so bili pristaši najrazličnejših polit. strank, in se je bavila le z strokovnimi in gospodarskimi vprašanji železničarjev in

je bila utemeljitev kr. policije le nedokazana sumnja, se je predsednik te organizacije pritožil po advokatu dr. Frlanu na prvostopno sodišče.

Pritožba je bila v smislu zakona o zaščiti države na podlagi pri nas še veljavnega kazensko-pravnega reda vložena tri dni po sprejetju spisov na policijski oblasti, ki je prvo sodbo izrekla.

Deželno kot prvostopno sodišče o zadevi ni hotelo razpravljati, češ da se je rok zakasnil in da je bilo treba vložiti direktno pri deželnem sodišču.

„DELAVSKE NOVICE“ izhajajo vsak petek.

Uredništvo in upravništvo: Turjaški trg 2.

Letna naročnina . . . . . 120 K
mesečna naročnina . . . . . 12 K

Posamezna številka 3 K.

sodišče. Odprto je bilo tudi vprašanje, ali velja kot prva razpravna instanca okrajno sodišče ali kr. policija. To se iz zakona o zaščiti države ne da razvideti, če se tudi pozna srbski policijski postopak in naš kazensko pravni red.

Vsak, ki je zasledoval samo potežko, ki nastajajo za jurista v tem poedinem slučaju, bo prišel do prepričanja, da je sestav tega zakona nepopoln.

Taka zakonodaja je slepa, ker ne precizira in odmeri jasno stališče jurista, na kateri podlagi mora ta soditi.

Slep zakon ne more odgovarjati bistvu pravega zakona, ker ne vsebuje njegovih essentiala. Nasprotno ta zakon ki ima nalogo urediti prilike v državi in zasigurati vsakemu poedinu njegove osnovne pravice, goni poedinca in cele mase v brezpravnost in ima lahko strašne razorne posledice za državo.

Zakon ne sme biti napravljen za poedine protežirane kaste; že pojem zakona sam na sebi vsebuje, da mora biti postavljen za vse državljane brez razlike, ker sicer se ta produkt ne imenuje več zakon, temveč privilegij (predpravica).

Nova ruska gospodarska politika in sindikati.

Naša meščanska javnost ne umeva pravilno nove gospodarske orientacije ruskih sovjetov. Da pa naš proletariat ne bo navezan samo na buržuazne verzije o tem osnovnem vprašanju marksistične prakse v povojni dobi, prinašamo v sledečem poročilu teze, ki si jih je osvojil osrednji odbor ruskih sindikatov na svoji seji 28. dec. 1921. (Gl. teze 7. §.)

Nova gospodarska politika.

Nova gospodarska politika je povzročila celo vrsto važnih sprememb v proletarskem položaju in dosledno tudi v strokovnih organizacijah. Velikanska večina produkcijskih sredstev v industrijskem in transportnem področju ostane last proletarske države. To dejstvo kakor tudi nacionalizacija (podružabljenje) zemlje dokazuje, da nova gospodarska politika ne spremeni bistva proletarske države, temveč le konstrukcijske metode socialističnega režima v toliko, da se omogoči gospodarska konkurenca med porajajočim se socializmom in kapitalizmom, ki se skuša ojačiti, da se tako zadosti potrebam več milijonov kmetov.

To spremembo nam pojasnjuje dejstvo, da sovjetska vlada v vsej prehodni politiki kapitalizma v socializem izvaja umik, ki ji bo omogočil, da bo bolj oborožena prešla zopet v ofenzivo proti kapitalizmu. Sicer pa sta na eni strani svobodna trgovina in zasebni kapital postavljena pod državno nadzorstvo in se razvijata, na drugi strani pa se državna podružabljena podjetja upravljajo po trgovskih načelih, kar bo spričo zaostale kulture in gospodarske izčrpanosti države rodilo več ali manj ostro nasprotje med upravo teh podjetij in med delavstvom, ki je tu zaposleno.

Državni kapitalizem v proletarski državi in sindikati.

Če hoče proletarska država ohraniti vse svoje značilne poteze, bo mogla dovoliti svobodno trgovino in razvoj kapitalizma samo do določene meje in samo pod strogim državnim nadzorstvom. Uspeh nadzorstva pa ne zavisi samo od državne moči, temveč tudi od zrelosti proletariata in delavskih mas vobče. Pa četudi nadzorstvo popolnoma doseže svoj cilj, nasprotje med delom in kapitalom ne bo prenehalo. Zato pa mora biti ena glavnih nalog strokovnih organizacij ta, da brani interese proletarskega razreda v njegovem boju proti kapitalu. Ta naloga mora biti od sedaj naprej na prvem mestu in ustroj sindikatov mora biti preurejen in spopolnjen z ozirom na njihove nove dolžnosti. Treba bo ustanoviti sporne komisije, stavkovne in pomožne sklade itd.

Državna podjetja in sindikati.

Prehod državnih podjetij k trgovskemu načelu je neobhodno združen z

»Zakon o zaščiti države«, ki je izjemen zakon, ni dovolj temeljit, da bi zamogel služiti kot zakon, in pravilno se je o njem izrazil pri neki priliki znamenit srbski državnik: »Ovaj je zakon stvoren u brzini na nos na vrat, pa zato i on nije nikakav zakon.«

Dnevno lahko vidimo, koliko gorja in nesreče prinaša ta zakon poedinu in celokupnim masam, ker ne veš, za katerim plotom te čaka, da udari po tebi kot mesar po nedolžni žrtvi. On divja v neskončnost, bije levo, bije desno kot divja nebrzdana žival in se ne ozira na pot, katero mu predpisuje še sedaj veljavna zakonodaja.

Tak zakon, ki je bil eventuelno lepo zamišljen, poganja v praksi ljudstvo v brezpravnost, spodbija zaupanje ljudstva v pravico države in njeno avtoriteto, dela nered in kaos.

Ta zakon mora izginiti, ali se vsaj revidirati, ker leži kot črn madež na naši državi, ako noče sedanji vladni sistem, da se spremeni zamisel zakona o zaščiti države v praksi v

zakon za razdiranje države.

To naj bo naloga vseh tistih, ki to državo in njega ljudstvo v resnici ljubijo.

Novo gospodarsko politiko. V bližnji bodočnosti bo ta poteza postala osnovna poteza, če ne odločilna. To dejstvo, združeno z neobhodno potrebo, da se produkcija dela zviša in da se ustanovi uprava državnih podjetij, ki bi izklučila vsak deficit in ki bi nasprotno še dosegla kak dobiček, vodi v vprašanju delovnih pogojev neizogibno do nekega nasprotstva med delavskim razredom in med ravnatelji državnih podjetij. Zato so strokovne organizacije dolžne, da se zavzamejo za obrambo koristi delavcev, ki so zaposleni v državnih podjetjih in da kolikor mogoče skušajo doseči izboljšanje njihovega gmotnega položaja in da se vedno popravljajo zmote gospodarskih organov, ki nastajajo vsled birokratičnega državnega ustroja.

Razne vrste razrednega boja.

Dokler obstojajo razredi, bo tudi razredni boj. V prehodni dobi kapitalizma v socializem so razredi neizogibni; program ruske komunistične stranke izjavlja, da smo naredili šele prve korake na potu od kapitalizma v socializem. Zato pa morajo sovjetska vlada in strokovne organizacije odkrito priznati obstoj gospodarskega boja in njegovo neizogibnost tako dolgo, dokler elektrifikacija industrije in poljedelstva ne bo izvršena vsaj v glavnih obrisih, in dokler se na ta način ne odpravi mala eksploatacija in merodajnost trga. V prehodni proletarski državi kot je naša (ruska), končni cilj delavskega pokreta ne more biti drug kot ojačenje proletarske države; delavstvo se bori proti birokratizmu in proti poskusom privatnega kapitala, ki bi se rad odtegnil državnemu nadzorstvu. Zato pa komunistična stranka, sovjetska vlada in strokovne organizacije ne smejo pozabiti ali prikrivati delavstvu, da se stavka kot borbeno sredstvo v proletarski državi ne more drugače razložiti kot posledica birokratičnih ekscesov proletarske države, na eni strani radi ostankov kapitalističnega režima v njenih institucijah, in na drugi strani radi pomanjkljive politične in intelektualne izobrazbe delavskih mas.

Zato pa je v vseh sporih posameznih delavskih skupin z institucijami in organi proletarske države dolžnost strokovnih organizacij, da skušajo pomiriti te spore čimprej in čim bolje za prizadeto delavstvo, v kolikor bi to ne škodilo drugim skupinam delavcev ali razvoju gospodarskega življenja proletarske države, ker samo ta razvoj tvori solidno podlago gmotnega in duševnega blagostanja delavskega razreda. Edini način, da se pomirijo spori med posameznimi skupinami delavstva in med organi delavske države je posredovanje strokovnih organizacij, ki posredujejo po svojih odgovornih organih, da se obe stranki pričneja pogajati z odgovornimi gospodarskimi or-

gani, stavita zahteve ali predloge, ali pa apelirata na najvišje državne instance.

V slučajih pa, ko je bilo nepravilno postopanje gospodarskih organov vzrok slabega položaja kake delavske skupine in s tem olajšalo provokatersko delo protirevolucionarnih elementov; ali ko je nepredvidnost strokovnih organizacij samih privedla do hudih sporov, uporov v državnih podjetjih, je dolžnost strokovnih organizacij, da spore hitro

končajo s tem, da odpravijo nastalo krivico in da ugodijo pravičnim zahtevam delavskih mas, ali pa da vplivajo nanje politično. Najzanesljivejše jamstvo, ki bo vedno omogočilo presojo upravičenost in korist dela strokovnih organizacij, je dejstvo, kako se jim bo posrečilo preprečiti spore v državnih podjetjih s preventivno politiko, ki se ozira na delavske koristi in pravočasno odstrani vse vzroke sporov.

(Dalje prih.)

Čuvajte se obrekovalcev!

Leta 1920 so železničarji priredili veselico v prid vdovam in sirotam žrtv na Zaloški cesti, ki jo pomnijo vsi ljubljanski pa tudi revirski delavci. Ta veselica je nenavadno dobro izpadla, ker je prinesla okoli 30.000 kron žrtvam.

Ta uspeh in požrtvovalno delovanje železničarskih zaupnikov bo v oči socialdemokrate, ki so v svoji slepi mrznosti do delavskih zaupnikov in do delavstva sploh začeli širiti že lansko leto, a posebno letos, ko je obznana in zakon o zaščiti socialdemokratov in demokratov udušila svobodni tisk in svobodo zborovanja, lažne vesti o priveditljivih te veselice.

Takim provokaterjem je nasedel tudi mizar Jakob Kranjc z Viča. Zaradi tega so bili priveditlivi železničarske veselice prisiljeni pozvati ga pred

sodišče, da se zatro obrekovanja. Obravnava je bila v soboto 11. III. t. l. pri okrajnem sodišču. Ker so tožitelji dobili vtis, da je mizar Jakob Kranjc žrtve provokaterjev in ker ne želijo, da bi on in njegova družina zaradi teh provokaterjev trpela, so pristali na poravnavo s tem da Kranjc da sledečo izjavo:

IZJAVA.

Besede, katere sem izrazil dne 18. januarja 1922 v gostilni Kramar na Viču proti sodruhu Ivanu Makucu glede poverjenja K 32.000 od veselice za žrtve dne 8. avgusta 1920 na Kozlerjevem vrtu, ter tudi, da je lump in slepar, jih obžalujem in preklicujem.

Ob enem se tudi zahvaljujem, ker je odstopil od tožbe.

Jakob Kranjc, mizar.

Mednarodni pregled.

PRED GENOVSKO KONFERENCO.

Kriza svetovnega kapitala.

Zapadni kapital se nahaja v največji gospodarski krizi moderne dobe. Brezposelnost raste, produkcija zastaja, blago se kopiči po magacinih... to so splošni znaki gospodarske krize.

Da se velekapital konsolidira in da premaga gospodarsko krizo, je že skoro po vseh državah organiziral in zasnoval kapitalistično ofenzivo proti delavskemu razredu z namenom, da obdrži profit na škodo zatiranih slojev. A ta ofenziva naj bi se na mednarodni gospodarski konferenci v bistvu sankcionirala in priznala kot mednarodna norma, kako naj se gospodarska kriza rešuje. To vsaj so zakulisni načrti velekapitalističnih krogov, katerih najznamenitejši eksponent je Lloyd George, ki je zamislil načrt konsolidacije zapadnega kapitala in sklical genovsko konferenco.

Gospodarska kriza se postruje v vseh kapitalističnih državah. Naj navedemo za zgled nekaj konkretnih dejstev iz kapitalistično najbolj razvite države — ameriških Zedinjenih držav.

V vojni dobi 1914—1918 so Zedinjene države imele gospodarsko najugodnejšo situacijo, da izkoristijo položaj vojujoče se Evrope. Industrijska podjetja so delala ogromne milijonske dobičke, industrija se je razvila do bajne višine, v državi pa se je nakopičilo polovico zlatega zaklada evropskih držav.

Povojna doba pa je prinesla veliko razočaranje za ves kapitalistični svet. Ameriška valuta je vsled tam nakopičenega bogastva silno narastla, gospodarsko ubojošana Evropa pa ni mogla ostati trajno gospodarski trg ameriškega velekapitala.

Zato se je ameriško blago kopičilo po magacinih, narastla brezposelnost. Danes pa je gospodarska stagnacija Zedinjenih držav postala naravnost trajna, skoro neozdravljiva. Velik del industrijskih podjetij je pred polomom. 1919 je bilo 6000 bankrotov z izgubo okoli 100 milijonov dolarjev; 1920 je bilo že 9000 bankrotov z nad 300 milijonov dolarjev izgube. 1921 pa je število bankrotov narastlo že na 18000, ki imajo veliko nad pol milijarde dolarjev izgube.

Res je sicer na drugi strani, da imajo Zedinjene države v Evropi okoli 140 milijard frankov (3500 milijard kron) posojila, kar pa ima samo teoretično vrednost; v resnici nobena država v Evropi ne bo mogla plačati dolga, saj so že itak skoro povsod milijardni budžetni deficiti.

»Zmigujoče« zapadne države hočejo sicer izvleči iz premagane Nemčije

ogromne milijarde vojne odškodnine; ne uvidijo pa, da vsaka milijarda, ki jo mora Nemčija odšteti, gospodarsko krizo kapitalizma more le poostriiti.

Lloyd George je deloma to že uvidel in skuša odvrniti gospodarsko katastrofo od kapitalističnega Zapada s tem, da naj se na mednarodni gospodarski konferenci v Genovi temelji bolnega kapitalizma ozdravijo.

Poincaréjeva Canossa.

V svojem memorandumu 11. febr. londonskemu kabinetu je francoski ministrski preds. Poincaré zavzel še povsem nepomirljivo stališče nasproti Sovjetski Rusiji.

Gospodarski strokovnjaki pa so te dni redigirali svoje zaključke, ki jih bodo predložili genovski konferenci, katere datum pa je še danes uganka; strokovnjaki so končno veljavno Poincaréjeve zahteve kratkoma odbili.

Poincaré je glede Sovjetske Rusije stavil 2 bistveni zahtevi:

1) Sovjetska Rusija naj upelje predvojno gospodarsko stanje, prizna naj staro obliko zasebne lasti in odpravi naj revolucionarno agrarno reformo. — Gospodarski strokovnjaki te gorostasne Poincaréjeve zahteve niso sprejeli. Zavedajo se, da se tok zgodovine ne da zaobrtniti in da je ruska revolucija dejstvo, mimo katerega ni mogoče iti tudi ne v vprašanju gospodarske obnove.

2) Poincaré je zahteval tudi, naj se v Rusiji za inozemske zadeve vplejejo tuja, neruska sodišča. — Gospodarski eksperti so vočigled kategoričnih izjav sovjetskih komisarjev (zlasti Čičerinovih, Leninovih in Trockijevih) tudi to zahtevo odklonili. Neupogljiva volja Sovjetske Rusije, da gre na konferenco le kot enakopravna in enakovredna drugim civiliziranim državam, je danes znana vsem politikom, ki niso prespali revolucionarne dobe 1914-1922.

Če bi Poincaré prodril s svojimi zahtevami, bi mednarodno gospodarsko konferenco v Genovi onemogočil. Poincaréjeva Canossa, da gre Francija brezpogojno na konferenco, je destvo mednarodnega pomena.

Sovjetska navodila.

Rusija pozna dobro gospodarsko krizo zapadnega velekapitala. Zaveda se, da je Evropa pozvala Rusijo na konferenco v Genovo in ne narobe. Zato je njena prva zahteva, da se konferenca sploh udeleži, da se zastopniki kapitalizma in proletarske države snidejo kot enakopravni. Če se bo konferenca vršila na tej podlagi, je jasno, da to pomeni že pravno priznanje proletarske revolucije, čeprav buržuazni juristi o tem tako neradi slišijo.

Ruski delegati imajo točna navodila za konferenco; ne bodo merodajni osebni nazori, ampak nova gospodarska politika. Moskovski sovjeti so dali delegatom sledeče instrukcije:

»Moskovski sovjet prosi delegate, naj ne pozabijo, da bodo v Genovi zastopali delovne ruske mase, ki so premagale premoč posestnikov in kapitalizma; zastopali bodo državo, ki je največ trpela v kapitalistični vojni in v oboroženih napadih kapitalističnih sil; naj ne pozabijo, da ne moremo žrtvovati delavskega znoja za prosih ljudi, ki bogatijo v ljudskih nesrečah.

Prepričan, da bo glavno vprašanje, ki se bo v Genovi obravnavalo, obnovitev gospodarskih stikov, zahteva moskovski sovjet od delegacije, da brani vsako kopejko ruskega narodnega premoženja, ki ga je stvorilo delo mas; kljub temu pa, da je globoko uverjen, da je edina rešitev svetovne gospodarske krize v tem, da se splošno vpelje sistem skupne (kolektivne) lastnine, pa moskovski sovjet vendar prosi delegacijo, da dobro preštudira vsak nov predlog, ki bi svetovnemu proletariatu prinesel vsaj še tako majhno izboljšanje.

Moskovski sovjet ne dvomi, da bo ruska delegacija znala proti izvestnim poskusom kapitalistične grupe predložiti program najnujnejših zahtev, ki bi rešile ideale in interese v vojni, lakoti in gospodarski propasti izčrpanih narodov.

Caristična reakcija na delu.

V Eldorado svetovne reakcije (Jugoslavijo) se zatekajo s posebno vno najizrazitejši ruski reaktorci, ki še vedno sanjajo o svojih »svetih« pravica do brezdelnega in razkošnega življenja. Imamo v naši državi že celo legijo ruske caristične aristokracije: grofov, knezov, nekaj škofov in velik del Wranglove armade.

Pred par tedni je prišel v Belgrad general Wrangel, minuli teden pa direktor ruskega reakcionarnega dnevnika v Parizu (Obšteje Delo) Burcev.

Prihod predstavnikov ruske reakcije v zvezi z Genovsko konferenco, da vplivajo na našo oficialno politiko, da bi

nasproti Rusiji ohranila svoje dosedanje nepomirljivo stališče.

Po vesteh nekaterih časopisov Wrangel že zopet fantazira o neki novi vojni proti Sovjetski Rusiji.

Pred nekaj dnevi je politična Ekspozitura francoskih šovinistov (Mala ananta in Poljska) imela v Beogradu svojo konferenco, da se pogovori o enotnem nastopu na genovski konferenci. Iz rezultatov konference se vidi samo eno: boriti se hočejo proti reviziji mirovnih pogodb; to ravno pa hoče Francija.

EGIPT.

Angleška vlada je končno pripravljena, da dovoli Egiptu precej obsežno svobodo. 1. marca je bila v Kairu proglašena »neodvisnost Egipta«, seveda v kolikor bo v soglasju s trgovsko politiko Velike Britanije. Odpravi se angleški protektorat, tako da bo ljudstvo samo odločevalo o svoji notranji politiki.

Vendar pa si angleška vlada pridržuje popolno pravico, da si zagotovi zveze med angleškim cesarstvom in Egiptom. Tudi ne bo smel Egipt na lastno roko napasti nobene države. Moral bo tudi ščititi tuje v svojem področju in pustiti nedotaknjene angleške interese v Sudanu.

MADŽARSKA.

V deželi Horthyjeve reakcije se pripravljajo nove volitve. Volitve so v vsaki državi odvisne od samovolje vladajočih strank. To velja v polni meri o naši sosedih Madžarski.

Reakcija je v zadnjih par letih popolnoma zaslužila madžarsko ljudstvo. Politično svobodo je pogazila. V deželi vlada ena najreakcionarnjših klik, kar jih pomni zgodovina.

V takih okoliščinah se bodo vršile bližnje volitve.

Zato pa bo tudi volilni sistem tak, kakor si ga želi ta reakcija. O volilni svobodi ne moremo govoriti. V mestih bodo volitve tajne — a na deželi javne.

Reakcionarna Horthyjeva klika hoče na vsak način obdržati svojo nadvlado nad zaslužjenim ljudstvom.

Strokovni pregled.

STAVBINSKI DELAVCI NA NOGE!

Ožemanje stavbinskih delavcev od kapitalističnih podjetnikov je doseglo v Ljubljani vrhunec. Stavbinske kapitalistične družbe so potom svoje »Industrijske zveze« meni nič tebi nič in brez sporazuma s stavbinsko delavsko organizacijo objavile mezde za sezono 1922, slično kot trgovec objavi ceno svojemu blagu.

Zakon izrečno govori, da se mezde in plače šele takrat pravovelnjavne, če se o njih delavec in pa delodajalec sporazumeta.

Stavbinski kapitalisti pa ignorirajo zakon, zanje velja zakon samo, kadar jih ščiti pri zatiranju delavstva — in sami diktirajo mezde svojim delavcem na krpi papirja, slično kakor trgovec v izložbi napiše na listek ceno svoji robi.

Ali stavbinski delavci, stvarniki velikih palač — v katerih oni ne bodo stanovali — dasiravno morajo delati dan na dan pri slabi hrani in raztrgani obleki, bodo umeli dokazati delodajalcem, da oni niso mrtvo blago na katero trgovec zapiše komad po 5 kron temveč, da so živi ljudje, ki se zavedajo svojih potreb in ki imajo svojo voljo, ki lahko trdo in neizprosno reče — gospodje ne po 5 kron ampak po 20 kron. In stavbinske družbe niso last-

niki delavnih rok stavbinskih delavcev, da bi imeli pravico sami odrediti cene delavne sile. Nasprotno kapitalisti žive od nadvrednosti kapitala, ki ga ustvari trda in žuljava roka delavska.

Na naš protest proti samovolji stavbenih podjetnikov nam odgovarja zveza industrijcev, da kolikor ona ve, naša organizacija ni v stanju dati dovolj jamstva za izpolnjenje zaključnega dogovora. A mi vprašamo, kdaj so delavci prekršili sporazumno podpisani dogovor? To ni bilo nikdar, ker delavci se zavedajo svojih dolžnosti in nikoli ne pogazijo sporazume, katere so oni podpisali po svojih predstaviteljih t. j. po organizacijah.

Nasprotno v nešteto slučajih so ravno delodajalci poskušali kršiti podpisane ugovore in imeli so uspeh tam, kjer se delavci niso zavedali važnosti njihovih strokovnih organizacij, med tem ko borbeno zavedni delavci vedno lahko preprečijo take in podobne mahinacije.

Stavbeni podjetniki bi hoteli, da so plače stavbinskih delavcev po 5 kron a največ po 16 kron na uro, kar znaša 32 do 107 kron na osemurni delavni dan.

Poglejmo, kako odgovarjajo te mezde dnevnim življenjskim potrebščinam.

Tabela dnevnih življenjskih potrebščin enega delavca. Službene cene 10. marca 1922.

Krušna moka	1000 gramov, cena K	26 — kg	= K 26 —
moka	15 „ „ „	27 — „	= „ 4 05
goveje meso LL.	400 „ „ „	41 — „	= „ 16 —
mast	50 „ „ „	95 — „	= „ 4 75
fižol	50 „ „ „	16 — „	= „ 0 80
krompir	600 „ „ „	7 — „	= „ 4 20
čebula	20 „ „ „	34 — „	= „ 0 68
sol	20 „ „ „	11 — „	= „ 22 —
sladkor	50 „ „ „	64 — „	= „ 3 20
mleko	250 „ „ „	10 — „	= „ 2 50

kava LL.	20 „ „ „	124 — „	= „ 2 48
milo	20 „ „ „	36 — „	= „ 0 72
čajca	1 kos „ „	8 — kos	= „ 8 —
zelenjad	skupno		= „ 10 —
			Skupno = K 83 60

Cena najpotrebnejše obleke, stanarina, gorivo in razsvetljava.

Obleka in perilo dnevno	K 7 —
čevlji	„ „ 3 —
stanovanje	„ „ 3 —
razsvetljava	„ „ 3 —
kurjava	„ „ 8 —
skupno dnevno . . . . . K 24 —	
Minimalna dnevna potreba znaša . . . . . K 107 60	

RUSIJA.

17. februarja je bila v Moskvi plenarna seja sosveta rdeče strokovne internacionale.

Dnevni red je bil: 1. Poročilo izvrš. odbora. — 2. Poročilo zastopnikov raznih držav. — 3. Kapitalistična ofenziva in enotna delavska fronta. — 4. Razdiralna politika amsterdamovcev. — 5. Delo mednarodnega propagandnega odbora. — 6. Odnosaji do sindikalistov in anarhistov. — 7. Poročilo o plenarni seji vseruskega strokovnega sveta.

Lozovski je poročal o delu izvrš. odbora. Poudarjal je, da je delovanje rdeče strokovne internacionale povsod šele v začetku. Delavski razred je prisiljen, da se organizira, da se bo mogel boriti proti nakanam kapitalizma.

Odbor je tudi pozval amsterdamsko strokovno internacionalo na skupno propagandno delo proti kapitalističnemu nasilju; ni pa dobil nobenega odgovora.

DANSKA.

Sredi februarja so danski delodajalci izprli 100.000 delavcev.

Slo je za znižanje plač. Ker se pa podjetniki in delavci niso mogli zediniti, je vlada sestavila neko posredovalno komisijo, da bi se spor kenčal mirnim potom. Komisija je stavila obema strankama kompromisne predloge, ki jih je pa delavstvo z veliko večino odklonilo.

Izprtje (lock-out) obsega sledeče industrijske kategorije: kovinarsko, tekstilno, čevlarsko, opekarsko, cementno, stavbeno, sedlarsko, oljnato, čokoladno, krojaško, papirno in del pristaniških delavcev.

Danska komunistična stranka je pozvala delavstvo, da naj sklene splošno stavko.

AVSTRIJA.

Število nezaposlenih vsak dan raste. 31. decembra je bilo število brezposlenih 177.742, a 14. januarja t. l. 27.308, začetkom tega meseca pa se je število še povečalo za 10.000.

AMERIKA.

Newvorskis »Narodni List« poroča, da je v Združenih državah 5.000.000, moških in ženskih delavcev brez dela. To pomeni mizerijo in lakoto zanje in za njihove družine.

Na tisoče lačnih ljudi tava po ulicah brez dela in ti imajo veliko srečo, ako najdejo prenočišče po kletah, kanalih, dvoriščih itd., tam v Newyorku je 450.000 ljudi brez dela.

Položaj delavstva v Ameriki postaja zelo žalosten.

ČEHOSLOVAŠKA.

V velikih industrijskih centrih Čehoslovaške se pripravljajo kapitalisti na veliko generalno ofenzivo proti delavstvu. Podjetniki izjavljajo, da radi hitrega skakanja čehoslovaške krone ne morejo več prodajati niti izvažati blaga in radi tega pritiskajo na mezde delavstva.

Dopisi.

Ljubljana.

Neverjetno. »Halo, — kurilnica drž. žel. — halo, — kdo tam, — tukaj načelnik!« Po nalogu šefa ljubljanskega inspektorata drž. žel. za Slovenijo se odpove 14 dnevno ključavničarja Antona Krhneta, ste razumeli?! »Da!«

Po tem dogodku se pokliče g. A. Krhneta, ter se mu prečita odklok odpušitve z podpisom »Negovetič, ravnatelj«.

Po obvestilu je šel odpovedanec k svojemu načelniku g. Fincu ter prosil naj se mu navede vzrok odpovedi. G.

